

առաջարկուած թատերախաղերու լեզուին նկատմամբ:

Ճարտարապետ Թորոմանեան ունի հետաքրքրական ուսումնասիրութիւն մը՝ Անւոյ պեղումներու մասին. տարւոյս մէջ եղած նորանոր հետախուզութիւններն ալ տուած են հետաքրքրական արդիւնքներ:

«Միջնաբերդի հիւսիսային լանջը բարձրից մինչև ստորոտ բացւեց, և մի հնազոյն գերեզման գտնւեց արձանագրութեամբ: Պալատի առևմտեան դրան առաջից գտնւեց զոգաւոր մի հին բիւզանդական ոսկի դրամ: Նոյն պալատի պագլիքը սրահի տակից դուրս եկան բազմատեւ սակ գանձ ձուլուած զարդարանքներ և գեղարուեստով փորագրած փայտի քանդակներ: Գլտնւելուց մի սուր 95 սանթիմ երկար և 6 սանթ. լայն. երախակալի ծայրը վերջանում է մի գլխով, պատեանը և արծաթը փռած են: Գտնուելեցան նաև բազմաթիւ ոլումնակալներ որոնց ծեփով կ'ըլար կան ճարտարօրէն գծւած մարդոց գլուխներ, թռչուններ և ծաղիկներ: Դարձեալ նոյն տեղից մի կտաւէ քսակ՝ 55 հատ պղնձեայ դրամներով, մի թանքաման՝ թանաքը մէջը չորացած, Տիգրան Նոննից քարափոր դամբարանում գտնւեց 5-6 տարեկան մի աղկկայ փռած դիակը, բայց հագուստը գրեթէ անփոտ մնացած. հագած է մի սպիտակ մետաքսէ շապիկ, մետաքսէ թոկով մէջքին կապւած. թեքերին հարսած են ոսկեթել բանւած իլխանական տոհմի բազակապեր: Այդ դագաղի մօտից գտնւեց ցանցակերպ ասեղնագործւած մի կտոր, որի վերայ ոսկի թել լինով և մետաքսով բանւած է ամենագեղեցիկ և խիտ բնական գծերով մի զոյգ վագր, մին մեծ և միւսը փոքր: Ձաքարէ սպասալարի պալատի պեղումները դեռ չեն սկսւած: Դարձեալ պալատից գտնւեց երկու կտոր փայտ՝ 6 մետր երկ. և 20 սանթ. լայնութեամբ ամբողջապէս չքեղ կերպով քանդակւած: Վերջեց գտնւից Արուսայիդ Բենատուր խանի հրովարտակ արձանագրութիւնը, որ փորագրւած էր արևմտեան պատի վրայ, և կործանւած էր 1896 թ.: Նրա մօտից գտնւեց ուրիշ մի քանի չքեղ արաբական քանդակներ և արձանագրութիւն, մէկն էլ հայերէն արձանագրութեան կտոր, որից մնում է «ի թագաւորու թեան Գագկայ» բառերը:

Հայաստանի հողը մեծ դիւանատուն մըն է: Անին անոր մէկ դարակն է միայն: Պէտք է որ բոլոր կնքուած վաւերագիրները դուրս ելլան այժմ՝ կանաչներու և ծաղիկներու ծրարոցէն:

ՀԱՅԵՐԷՆԻ ԱՌԱՋԻՆ ՀՈՂՈՎԸ ԻՆՉՊԷՍ

ՊԵՏԻ Ե ՆԵՐԿԱՑԱՑՆԵԼ

Միւր քերականագէտմտերութիւն

Հայերէն Քերականութեանց մէջ՝ երբէք որոշ կերպով ներկայացուած չէ զբարարի առաջին հոլովը: Քերականութիւններէ ու մանց մէջ կը ներկայացուին երկու հոլովութիւններ, Տիտանայ և Սիւման, յիտոյ աւանց կը յաջորդէ բառացուցակ մը այն զոյականներուն՝ որ իրենց վրայ կ'երթան. թէպէտ ասոնցմէ շատեր բացառիկ երևոյթներ կը պատկերեն՝ բայց իրողութիւնները կը ներկայացուին՝ առանց զանոնք իրարու մերձեցնելու և դասաւորելու. ուրիշ քերականութեանց մէջ բացառութիւններ անուան տակ կը շարուին անոնք մի առ մի, մինչդեռ կարելի էր թերևս անոնց մէջ հասարակաց կէտը գտնալ:

Քերականական տարբերութիւնները կարելի է հետագայ պատկերին մէջ ամփոփել:

Ա). Բառին վրայ աւելցնելով հոլովանիշ ա տառը, կ'ունենանք

1. ալ — Տիտան—այ
2. եւայ — կիս—եայ
3. սն — ծաղկ—ան
4. եւան — հանգստ—եան
5. ուան — մահ—ուան

Բ). Բառին մէջտեղ՝ վերջին գրէն առաջ աւելցնելով ա տառը.

6. սն — սերմ—ան
» — անու—ան, ձեղու—ան
» — սե—ան
7. » — շան, տան (փոխանակ «շու—ան, տուան»ի.)
8. » — գարն—ան (փոխանակ «Գարուան, Աշուան»ի.):

Ինչպէս կարելի է այս ութ երևոյթները ըստ կարելոյն խտացնել, ամփոփել, խոյս տալու համար ձանձրանալի ստորաբաժանումներէ:

կարծենք թէ պէտք է նախ դնել իբր հոլովման երկու ձևեր, 1) Տխտան—այ, 2)

Խաղկ—ան։ — Սխա վերջինին տեղ Սկրմն բառն ընտրելը մեզ անյաջող կը թուի, որովհետև հարկ պիտի ըլլայ զաւանգանել թատիկ վերջ աւելցնած հոլովաւ երէջ՝ բառի վերջին գրէն առաջ դրուած հոլովանիէն, մինչդեռ Խաղկ—ը կամ Մաւ հոլով—ը ընտրելով՝ այդ զծուարութենէն ազատ կ'ըլլանք)։

Յետոյ պէտք է աւելցնել.

«Դիտողութիւն Ա. — Բառերէն շատերը՝ հոլովանիչէն առաջ՝ քաղցրացոյցիչ ձայնաւոր մը եւ կ'ունենան, ե կամ ու. օրինակ՝ Դեբ—հ—այ. Տեսլ—կ—ան, Մահ—պան։ (Դնել հոս՝ այդ բառերու ցանկը)։ Դիտող Բ. — Ուն, ին, լն, ին վերջացող բառերը այս հոլովման երկրորդ ձևին վրայ կ'երթան. բոյք սառնք, (ի բացառեալ գարուն եւ աշուն որ կանխաւոր են) սև յաւելուածը ստացած ժամանակ՝ կրկնութենէ խուսափելու ե ներդաշնակութեան համար՝ բառին վերջը գտնուող ե կը կորսնցնեն ե իսկ փոխարէն ի. այսպէս կ'ըստի Սկրմն փոխանակ Սկրմ—սկի որ տեղի պիտի ըլլար, Ուսմ—սմ փոխանակ Ուսում—սմի, Ստե—սմ փոխանակ Ստիւ—սմի Զեւ—սմ փոխանակ Զիւն—սմի։ Շուն ե Տուն ե՛զատ՝ ու ձայնն ալ կը կորսնցնեն ու կ'ըլլան Շան, տան փոխանակ Շու—սմ, տաւ — սմ զծուարահնչիւն ձևերն առնելու։

Դնելով հոլովման երկու ձև միայն ե երկու դիտողութիւն՝ կարելի է թէ՛ երեկոյթներու ամբողջութիւնը յստակ պատկերել՝ ե թէ՛ անոնց գոյութեան պատճառը տալ։

Ս. Տ.

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ❖ ❖ ❖ ❖

❖ ❖ ԱՌՈՂՋԱՊԱՀՈՒԹԻՒՆ

(ՏԵՍ ԵԱՐ. ԷՋ. 367)

— ❖ ❖ ❖ —

Բերա 11 Մարտ 27 Փետր. 1897

Մեծապատիւ Տօբթօր Թորգոման Էֆէնտի Ատենապետ Պատ. Ուսումնական Խորհրդոյ

Սխա հրաւերը գոր ի դիմաց Պատ. Ուսումնական Խորհրդոյ առ մեզ ուղղելու պատիւ ըրած էիք, պարզապէս կը ցուցունէ թէ նա մեծ կարեւորութիւն կ'ընծաւէ վարժարանի աշակերտաց առողջութեան։ Կը շնորհաւորեմ նորա եռանդը այդ մասին, քանզի առողջութիւնը առաջին բարիքն է ամէնուն ե ի մասնաւորի ուսանողաց համար։ Վարժարաններն առողջապահիկ վիճակի մէջ պահելը՝ ոչ միայն աշակերտները մասնակից կ'ընէ առողջութեան բարձրաստիճան օրհնութեանց՝ իւրենց աշակերտութեան օրերուն մէջ, այլ ե առողջապահիկ կանոնաց հետեւելը սովորութիւն ընել տալով, բարւոք դաստիարակութիւն մը տուած կ'ըլլայ կենսապահութեան նկատմամբ, որ օգտակար կ'ըլլայ անոնց ամբողջ կենացը մէջ։

Ձեր տուած բացատրութենէն այնպէս կը հասկնամ, որ Ուսումն. Խորհրդը իր գովելի նպատակին հասնելու համար վարժարանաց միօրինակ ե զործադրելի հրահանգ տալ կը փափաքի։ Մտադիր է վարժարանաց այնպիսի ուղղութիւն տալ որ լաւագոյնը ըլլայ զանոնք առողջապահիկ վիճակի մէջ պահելու համար։

Իստ իս առ այժմ՝ հետեւեալ երեք հրահանգները իրենց նպատակին կը պատասխանեն։

Ա. Միայն անոնք աշակերտ ընդունուելու են վարժարանաց մէջ, որոնց տան մէջ տարափոխիկ հիւանդութիւն չկայ, ե ամէն աշակերտ դադարելու է զոլորոց զաւլէն երբ այսպիսի հիւանդութիւն պատահի իրեն ընակած տան մէջ, ե այն տանն

— 1897 թ. մինչև 1908 եղիպատի բնակիչներուն թիւը 10 միլիոնէ բարձրացած է 12 միլիոնի։ Գահերէր թ. 565,000 բնակիչ ունէր՝ այժմ 640,000 հոգի կը հաւաքուի, իսկ Աղքատաբեր՝ 20 առ 100 համեմատութեամբ աճած է, որովհետև այժմ 377,000 բնակիչ ունի։ — Դուրսի մէջ հին ժամանակ կանայք մարդկանց վճարածին կէտը կը հասուցանէին պանդոկագիրին։ պատ. Կար. — Կարգիկ աւելի շատակեր ընդունուած էին՝ պաշտօնապէս։